
**Vadlīnijas korupcijas un interešu konflikta risku
mazināšanai, veicot mazos iepirkumus**

Vadlīnijas sagatavotas
Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja
Korupcijas novēršanas nodaļā

Rīga, 2009

Ievads

Vadlīniju mērķis ir sniegt metodiskus ieteikumus mazo iepirkumu¹ veikšanai, mazinot korupcijas vai interešu konflikta riskus.

Iepirkumu joma tradicionāli tiek saistīta ar augstākajiem korupcijas riskiem. To mazināšanu realizē ar iekšējās kontroles sistēmas palīdzību. Par iekšējās kontroles sistēmas izveidi institūcijā ir atbildīgs tās vadītājs.

Vadlīnijas var noderēt ne tikai iepirkumu veicējiem, bet arī institūciju vadītājiem, lai papildinātu savas zināšanas par iepirkumu organizēšanu un pilnvērtīgi nodrošinātu iekšējās kontroles sistēmas prasības un darbību institūcijā.

Publisko iepirkumu likumā (turpmāk – likumā) noteikts, ka publisko iepirkumu, kuriem piegādes līgumu vai pakalpojumu līgumu līgumcena ir vienāda vai lielāka par 3000 latu, bet zemāka par 20 000 latiem, kā arī būvdarbu līgumu līgumcena ir vienāda vai lielāka par 10 000 latu, bet zemāka par 120 000 latu (turpmāk – mazie iepirkumi) veikšanu regulē Publisko iepirkumu likuma 8.¹ pantā ietvertās tiesību normas.

Vadlīnijas neaptver tādu iepirkumu, kas nav klasificējami kā mazie iepirkumi, veikšanu. Tomēr vadlīnijās minētie riski ir būtiski arī pārējos iepirkumos, t.sk. kuru paredzamā līgumcena ir zem norādītā limita. Tādējādi institūcijas tiek aicinātas izmantot vadlīnijas savā darbā ar iepirkumiem.

Plašu informāciju par dažādiem publisko iepirkumu organizatoriskajiem aspektiem apkopojis Iepirkumu uzraudzības birojs², šīs vadlīnijas orientētas specifiski uz korupcijas risku mazināšanu.

1. Korupcijas riski, veicot mazos iepirkumus

Veicot mazos iepirkumus, var rasties vairāki korupcijas riski, kas saistāmi ar amatpersonu vēlmi izmantot iepirkumus, lai gūtu sev personisku labumu, veicinātu notikumus, kuros radnieku vai darījumu partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti. Tomēr ne visos gadījumos vienīgais risks ir amatpersonu iedzīvošanās. Arī amatpersonu bezdarbība un pārkāpumi iepirkumu veikšanā var būt par pamatu publisko līdzekļu nelikumīgai un nelietderīgai izlietošanai. Var netikt izvēlēts iespējami izdevīgākais piedāvājums, nevis tāpēc, ka amatpersona saņēmusi par to kādu labumu vai personīgi saistīta ar piedāvātāju, bet tāpēc, ka nav veikta pietiekoša aktivitāte pretendentu piesaistīšanai, izvērtēšanai un izvēlei. Neatkarīgi no tā, vai iepirkuma rezultātā amatpersona gūst personisko labumu vai nē, valsts līdzekļu izšķērdēšana vai nelietderīga rīcība ar tiem ir pārkāpums.

¹ Mazie iepirkumi – publiskie iepirkumi, kas veicami saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 8¹. pantā noteikto kārtību

² IUB metodiskos materiālus sk. <http://www.iub.gov.lv/node/95>

Veicot mazos iepirkumus, pastāv risks, ka tiks veiktas šādas ar korupciju saistītas nelikumīgas darbības:

1. Valsts amatpersonu rīcība interešu konflikta situācijā, pārkāpjot ar likumu noteiktos ierobežojumus un aizliegumus.
2. Informācijas neatļauta izmantošana ar mērķi gūt labumu.
3. Neatļauta dāvanu pieņemšana.
4. Kukuļa pieprasīšana, pieņemšana.
5. Darbiniekam noteikto pienākumu apzināta neveikšana vai nolaidīga veikšana savās vai citas personas interesēs.
6. Darbinieka ietekmēšana nolūkā panākt personai labvēlīga lēmuma pieņemšanu.

Korupcijas riskus mazajos iepirkumos ietekmē šādi apstākļi:

- Pārlietu liela paļaušanās uz kolēģiem;
- Rīcības brīvība, ja nav izveidota komisija vai notiek paļaušanās uz kolēģiem;
- Kontroles trūkums – gan iekšēji, gan no ārpuses;
- Likumā paredzētā konfidencialitāte iepirkumu procesā;
- Resursu trūkums;
- Tirgus konkurences saasināšanās.

2. Mazo iepirkumu procedūras posmi

Mazo iepirkumu veikšanu var dalīt vairākos posmos:

I Lēmums par pirkumu (nepieciešamības identifikācija)

Institūcijas vadība, balstoties uz plānoto vai radušos nepieciešamību, pieņem lēmumu iegādāties materiālas vērtības vai pakalpojumus vai veikt būvdarbus, vai arī nodot kādu funkciju kā ārpalpojumu.

II Iepirkuma specifikāciju identifikācija / definēšana

(iepirkuma prasības, tehniskās specifikācijas un apraksti, precēm un pakalpojumiem izvirzītās prasības). Institūcijas vadība nosaka, **ko** tai ir nepieciešams iegādāties un vadības izveidotā komisija tālāk nosaka, **kā** ir paredzēts to nodrošināt (tehniskās specifikācijas, izvirzāmās prasības, iepirkuma metode, atbildīgās personas vai institūcija u.t.t.).

III Komisijas izveide

Publisko iepirkumu likuma 8.¹ panta otrā daļā noteikts, ka mazo iepirkumu veikšanai nepieciešams izveidot iepirkuma komisiju vismaz 3 locekļu sastāvā. Papildus komisijas locekļiem komisijas darbam drīkst pieaicināt ekspertus.

IV Pretendenta izvēles un līguma slēgšanas process

Iepirkuma **izsludināšana**, piedāvājumu saņemšana un kandidātu un pretendentu atlase un piedāvājuma **izvēle**.

V Iepirkuma publiskuma nodrošinājums

Saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 8.¹ panta ceturtnā daļā un astotā daļā noteikto, pasūtītājam ir pienākums publicēt paziņojumu par plānoto iepirkumu, kā arī par noslēgto līgumu Iepirkumu uzraudzības biroja mājas lapā (www.iub.gov.lv) kārtībā, kāda noteikta Ministru kabineta noteikumos, kuri izdoti saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 8.¹ panta divpadsmito daļu.

VI Līguma ieviešana un uzraudzība

Tiek noslēgts līgums ar izvēlēto pretendentu vai kandidātu.

I posms: Lēmums par pirkumu vai pakalpojumu (nepieciešamības identifikācija)	
Korupcijas riska izpausmes piemērs	Rīcības vadlīnijas
<p>Iepirkumu atrašana no attīstības politikas, patiesas nepieciešamības trūkums.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lēmums tiek pieņemts ar vēlmi nodrošināt labumus vai ienākumus noteiktai organizācijai vai indivīdam (juridiskai vai fiziskai personai) • Budžeta līdzekļi tiek izlietoti atbilstoši piešķirtā budžeta mērķiem, neatbilst institūcijas nolikumā noteiktajām funkcijām, uzdevumiem un kompetencei • Vai arī līdzekļu izlietojums atbilst institūcijas nolikumā noteiktajām funkcijām, uzdevumiem un kompetencei, bet arī pārsniegt apmēru, kāds būtu samērīgs ar attiecīgā mērķa sasniegšanai nepieciešamajiem līdzekļiem. • Liela daļa pirkumu tiek izdarīti gada beigās bez iepriekšējas plānošanas, lai iztērētu pieejamo finansējumu, nevis aiz patiesas nepieciešamības. <p>Izņēmumu piemērošana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiek piemēroti publiskā iepirkuma likuma izņēmumi, lai apietu atklātu iepirkumu procesu un nodrošinātu iepirkumu no viena avota. <p>Iepirkumu sadalīšana vairākās daļās</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iepirkums apzināti tiek sadalīts nolūkā piemērot Publisko iepirkuma likuma normas mazo iepirkumu veikšanai. 	<p>Iepirkumu plānošana.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Institūcijas vadītājam būtu jāorganizē sistemātiska veicamo iepirkumu plānošana. Preču un pakalpojumu iepirkumi būtu veicami iepļānotā finansējuma ietvaros, saskaņojot ar finanšu nodaļu. Finansējums preču un pakalpojumu iepirkumam tiek iekļauts pasūtītāja apstiprinātajā gada budžetā, lai izvairītos no neplānotiem un nelietderīgiem iepirkumiem un ar tiem saistītiem izdevumiem, kā arī jau savlaicīgi plānotu piemērojamo iepirkuma procedūru. ▶ Paredzamo iepirkumu procedūru veikšanu kā uzdevumu var iekļaut institūcijas darba plānā vai atsevišķā dokumentā, tādējādi nodrošinot atklātību un prognozējamību. ▶ Institūcijas vadītājam jānodrošina kontrole, ka iepirkums atbilst institūcijas mērķim/nav sadalīts sastāvdaļās. ▶ Institūcijas vadītājam, piesaistot iekšējā audita vai kontroles daļas pārstāvi, jānodrošina kontrole, ka iepirkums atbilst institūcijas mērķim un plānotajam finansējumam) nav sadalīts sastāvdaļās. <p>Aizliegums sadalīt iepirkumus, lai izvairītos no konkrētas procedūras piemērošanas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Publisko iepirkumu likuma 9.panta ceturtajā daļā noteikts, ka nav atļauts sadalīt daļās būvdarbu projektus, paredzamās piegādes vai pakalpojumus, lai izvairītos no attiecīgās iepirkuma procedūras piemērošanas. Paredzamās līgumcenas noteikšanai nav atļauts izmantot tādu metodi, kas vērsta uz likumā noteikto iepirkuma procedūru nepiemērošanu. ▶ Saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 9.panta sestās un septītās daļas regulējumu, vienlaikus slēdzot būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu līgumus, pasūtītājam jāizvērtē, vai konkrētajā situācijā tas nav līgums par līdzīgām precēm, kā arī, vai tie nav līgumi par pakalpojumu vai būvdarbu daļām. <p>*Terminam “līdzīgas preces” nav vienotas definīcijas. IUB uzskata, ka līdzīgas preces ir tādas preces, kuras veic</p>

	vienādas funkcijas, apmierina vienu un to pašu vajadzību, ir paredzētas vienam mērķim, tām ir viens būvdarbu veicēju, piegādātāju vai pakalpojumu sniedzēju loks u.tml. Turklāt svarīgs faktors ir tas, vai šie iepirkumi pasūtītājam ir nepieciešami (kā arī izsludināti) vienā laikā un vai iepirkums netiek veikts no viena avota (piegādātāja).
II posms: Iepirkuma specifikāciju identifikācija / definēšana	
Korupcijas riska izpausmes piemērs	Rīcības vadlīnijas
<p>Konkurentus diskriminējošu prasību izvirzīšana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tehniskās specifikācijas, nolikuma prasības tiek izstrādātas, lai atbilstu noteiktam kandidātam vai pretendentam, nevis pienācīgi atspoguļo identificēto vajadzību. <p>Ierobežojošas dalības iespējas un konkurenci ierobežojošas darbības</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iepirkumā tiek sašaurināts to personu loks, kam ir atļauts piedalīties iepirkuma procesā, nosakot specifiskus profesionālos vai citus vērtēšanas kritērijus. <p>Novērtēšanas kritēriji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ir neobjektīvi, pārāk subjektīvi vērtējami, līdz ar to ar tiem ir viegli manipulēt vai pielāgot vajadzīgajam rezultātam. • Piedāvājumu izvēles kritēriji iepirkuma dokumentācijā nav skaidri definēti tā, lai rezultāti būtu salīdzināmi un pārbaudāmi. 	<p>Likumā noteikts, ka Iepirkuma komisija nosaka prasības attiecībā uz iepirkuma priekšmeta kvalitāti, apjomu un citas pamatotas un objektīvas prasības, lai iepirkuma priekšmets atbilstu iepirkuma mērķim un lai ar minētajām prasībām neradītu nepamatotus ierobežojumus konkurencei iepirkumā. Iepirkuma komisija arī nosaka kritērijus, ko ņems vērā, lai no prasībām atbilstošajiem piedāvājumiem izvēlētos visizdevīgāko piedāvājumu. Izvērtējot iepirkuma būtību un paredzamo līgumcenu, jāapsver, vai nevajadzētu noteikt vismaz minimālās prasības pretendentam. Piemēram, vai tam nav nodokļu parādu, ir pietiekoši darbaspēka resursi (legāli nodarbināti), nav maksātnespēja vai pārtraukta saimnieciskā darbība. Ieteicams šo informāciju pēc iespējas iegūt pašam pasūtītājam vai pieprasīt tikai uzvarētājam, lai neveidotos situācija, ka mazajos iepirkumos pretendentam tiek pieprasīts lielāks dokumentu klāsts nekā Publisko iepirkumu likums to pieļauj atklātā konkursā. Otrkārt, var izvērtēt atbilstību profesionālās darbības veikšanai nepieciešamajām prasībām, proti, vai piegādātājs, kurš vēlas piedalīties iepirkumā, var pierādīt, ka tā saimnieciskā darbība ir saistīta ar konkrēto preču piegādi, pakalpojumu vai būvdarbu pakalpojumu sniegšanu (licence, sertifikāts, patents, utt.) izsniegtu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam.</p> <p>IUB ir izstrādājis informatīvo materiālu „Skaidrojums par vērtēšanas faktoriem, kas saistīti ar pretendenta pieredzi un tā personāla pieredzi un kvalifikāciju”, ko ieteicams izmantot, nosakot prasības (http://www.iub.gov.lv/node/98).</p> <p>Nosakot vērtēšanas faktoros, būtu jāņem vērā, ka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) izvēlētajiem vērtēšanas faktoriem ir jābūt saistītiem ar līguma priekšmetu, pasūtītājam ir jānovērtē iesniegtie piedāvājumi un jāpieņem lēmums, pamatojoties uz kvalitatīviem un kvantitatīviem faktoriem, kas attiecināmi

	<p>uz apspriežamo iepirkuma priekšmetu;</p> <p>2) izvēlētie vērtēšanas faktori nepiešķir neierobežotas izvēles iespējas pasūtītājam;</p> <p>3) izvēlētie vērtēšanas faktori atbilst visiem Eiropas Kopienas līguma pamatprincipiem, it īpaši, diskriminējošas attieksmes aizlieguma principam.</p>
<p>III posms: Komisijas izveide</p>	
<p>Korupcijas riska izpausmes piemērs</p>	<p>Rīcības vadlīnijas</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Nenošķirot atbildību dažādos iepirkumu posmos, var nebūt pietiekama iekšējā kontrole. • Pastāv risks, ka kādam no iepirkumu komisijas locekļiem, ir personiska saistība vai ieinteresētība nodrošināt iepirkumu līguma slēgšanas iespējas kādam no piedāvātājiem. 	<p>Komisijas izveide</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Izvērtējot iespējas, vismaz salīdzinoši lielākajās iestādēs vajadzētu izvairīties veidot komisiju pastāvīgai darbībai iestādē, bet gan to darīt katra iepirkuma veikšanai atsevišķi, atbilstoši nepieciešamajai kvalifikācijai un profesionālajām zināšanām. ▶ Savukārt mazākās iestādēs kā viens no riska mazināšanas faktoriem varētu būt iepirkumu centralizācija, tajā skaitā elektronisko iepirkumu sistēmas izmantošana. ▶ Izvēloties komisijas locekļus un ekspertus, nepieciešams ievērot Publisko iepirkumu likumā noteikto, ka: <ol style="list-style-type: none"> 1) tiem jāveido komisija, kura ir kompetenta tā iepirkuma jomā, par kura iepirkšanu komisija ir sasaukta; 2) komisijas locekļi un eksperti nedrīkst pārstāvēt kandidāta vai pretendenta intereses, kā arī nedrīkst būt saistīti ar kandidātu vai pretendentu; 3) komisijas locekļi un eksperti paraksta apliecinājumu, ka nav tādu apstākļu, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka viņi ir ieinteresēti konkrēta kandidāta vai pretendenta izvēlē vai darbībā vai ka viņi ir saistīti ar kandidātu vai pretendentu. ▶ Publisko iepirkumu likuma izpratnē komisijas loceklis un eksperts ir saistīts ar kandidātu vai pretendentu, ja viņš ir: <ol style="list-style-type: none"> 1) juridiskās personas — kandidāta, pretendenta vai apakšuzņēmēja — pašreizējais vai bijušais darbinieks, amatpersona, dalībnieks, akcionārs vai biedrs un ja šī saistība ar juridisko personu izbeigusies pēdējo 24 mēnešu laikā; 2) juridiskās personas — kandidāta, pretendenta vai apakšuzņēmēja — akcionāra, kuram pieder vismaz 10

procenti akciju, dalībnieka vai amatpersonas tēvs, māte, vecāmāte, vecaistēvs, bērns, mazbērns, adoptētais, adoptētājs, brālis, māsa, pusbrālis, pusmāsa, laulātais (turpmāk — radnieks);

3) fiziskās personas — kandidāta, pretendenta vai apakšuzņēmēja — radnieks.

Komisijas locekļu, ekspertu atbildība

Jāņem vērā, ka svarīgs ir arī valsts amatpersonas statuss – t.i. visi iepirkumu komisijas locekļi ir valsts amatpersonas atbilstoši likumam Par interešu konflikta likuma novēršanu valsts amatpersonu darbībā 4.panta pirmās daļas 24.punktam. Valsts amatpersonām par kukuļņemšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 320. pantā. Ekspertiem, kas nodarbināti valsts vai pašvaldību institūcijā, bet nav valsts amatpersonas, atbildību nosaka Krimināllikuma 326.² pants.

Ekspertiem no privātā sektora atbildību par neatļauta labuma pieņemšanu nosaka Krimināllikuma 198.pantā noteiktajā kārtībā.

Interesešu konflikta novēršana

- ▶ Situācija, kurā valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpiedalās lēmuma pieņemšanā, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses, ir interešu konflikts. Tā novēršanu nosaka likums Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā.
- ▶ Ja kāds no komisijas locekļiem konstatē, ka attiecībā uz viņu pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka viņi ir ieinteresēti konkrēta kandidāta vai pretendenta izvēlē vai darbībā vai ka viņi ir saistīti ar kandidātu vai pretendentu, viņš neparaksta apliecinājumu, bet iesniedz iestādes vadītājam lūgumu viņu no komisijas atstādināt.
- ▶ Ja komisijas sastāvā ir tikai trīs locekļi, atstādinātā komisijas locekļa vietā tiek iecelta cita kompetenta persona.

Komisijas uzraudzība

- ▶ Iestādes vadītājam jānodrošina, lai komisijas sastāvā nav tās pašas personas, kas iepirkumu plānošanas posmā, tādējādi nodrošinot atbildības dalīšanu.
- ▶ Būtiski, vai institūcijā vispār ir nozīmēts atbildīgais par iepirkumu procesa kontroli.
- ▶ Jānodrošina komisijas locekļu un par iepirkumiem

	<p>atbildīgo amatpersonu rotācija. Jāorganizē šķērspārbaudes, proti, jāpārbauda amatpersonu deklarācijas, vai iepirkumu uzvarētāji nav amatpersonu radinieki, darījumu partneri. Uzmanība jāpievērš arī bijušajiem darba devējiem.</p> <p>► Kontroles iespēju uzlabošanai, var noteikt, ka piedāvājumu vērtēšanas tabulu aizpilda katrs komisijas loceklis ar roku.</p> <p>Šķērspārbaudēs svarīgi pievēst uzmanību:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iepirkuma komisijas locekļu mantiskā stāvokļa izmaiņām, izmantojot valsts amatpersonu deklarācijas; 2) vai nav bieži izplatīta prakse noraidīt vairākus pretendentes sīku neatbilstību dēļ; 3) vai nav konstatējama pretendentu aizliegta vienošanās; 4) vai netiek veikti iepirkumi, no viena un tā paša avota; 5) vai nav aizdomas par iepirkuma sadalīšanu daļās.
--	---

IV posms: Pretendenta izvēles un līguma slēgšanas process un

V posms: Iepirkuma publicitātes nodrošinājums

Korupcijas riska izpausmes piemērs	Rīcības vadlīnijas
<p>Konkurentu informācijas izplatīšana Pretendentu atlases gadījumā uzņēmēji var mēģināt piekukuļot atbildīgo amatpersonu, lai uzzinātu, kādas citas kompānijas ir atlasītas vai uzaicinātas piedalīties iepirkumā</p> <p>Tiek slēpts pretendenta izvēles pamatojums, informācija par to</p> <p>Līguma nosacījumi, kas labvēlīgi pretendentam, nevis pasūtītājam</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piemēram, līgumā tiek paredzēta iespēja prasīt samaksu par neparedzētiem izdevumiem • Nepastāv sankcijas par līguma termiņu neievērošanu, liels avansa 	<p>► Ļoti svarīga potenciālajiem preču piegādātājiem, pakalpojumu sniedzējiem ir savlaicīgi pieejama informācija par iepirkuma izsludināšanu, piedāvājuma iesniegšanas termiņu, vietu, iepirkuma priekšmetu, tehniskajām specifikācijām, prasībām (kaut minimālajām) pretendentiem un līgumcenu un līguma nosacījumiem, kā arī garantijām par iesniegtajā piedāvājumā norādītās informācijas un piedāvātās cenas konfidencialitāti.</p> <p>► Pasūtītājam ir jācenšas iespēju robežās piesaistīt pēc iespējas vairāk pretendentes. Būt vēlams, ka piedalās vismaz 3 pretendentes. Savukārt gadījumos, kad saņemts tikai viens piedāvājums, lēmuma pamatojumā būtu ieteicams iekļaut arī apsvērumus par nepietiekošas konkurences iemesliem. Konkurence veicina ne tikai izvēles iespējas, bet arī pakalpojumu/produktu kvalitāti un izmaksu samazināšanu institūcijai. Pasūtītājus var piesaistīt ar sludinājumu palīdzību, kā arī par iepirkuma veikšanu informējot nepieciešamo preču vai</p>

maksājums, neierobežotas iespējas pagarināt līguma izpildes termiņu, u.tml.

- Līgumā paredzētas soda sankcijas pasūtītājam, kas apgrūtina līguma laušanu gadījumos, ja līgums tiek izpildīts neatbilstoši iepirkumam iesniegtajam piedāvājumam.

pakalpojumu piedāvātājus ar oficiālām vēstulēm, telefoniski vai elektroniski.

- ▶ Ja kādu iemeslu dēļ nav iespējams piesaistīt trīs pretendentes, tas būtu jādokumentē kā izņēmuma gadījums, minot pamatojumu un apsvērumus, lai novērstu šaubas par negodprātīgu rīcību.
- ▶ Publisko iepirkumu likuma 8.¹ panta trešā daļā noteikts, ka komisija nosaka prasības, lai iepirkuma priekšmets atbilstu iepirkuma mērķim un lai ar minētajām prasībām neradītu nepamatotus ierobežojumus konkurencei iepirkumā. Pasūtītājs izvēlas piedāvājumu atbilstoši noteiktajām prasībām, piemēram, standartizētu preču iepirkumā lietderīgi izvēlēties piedāvājumu ar zemāko cenu. Tādos iepirkumos, kā intelektuāli pakalpojumi vai projektēšana, pasūtītājs var papildus cenai noteikt arī citus kritērijus visizdevīgākā piedāvājuma izvēlei. (sk. arī III posma aprakstu.)
- ▶ Lai neierobežotu godīgu konkurenci, vajadzētu pārliecināties, vai viszemākajā cenā ietvertas visas ar iepirkuma līgumu saistītās izmaksas, tajā skaitā darba resursu (darba algas un nodokļu) izmaksas.

Publisko iepirkumu likumā noteikts, ka lēmumu pieņem komisijas sēdēs, ar balsu vairākumu. Lai notiktu balsošana, nepieciešams, lai komisijas sēdē piedalītos vismaz 2/3 no komisijas, bet ne mazāk kā trīs cilvēki. Komisijas lēmums ir saistošs iestādes vadītājam, kurš paraksta iepirkumu līgumu, vadoties no komisijas pieņemtā lēmuma.

Pēc lēmuma pieņemšanas komisija sastāda noslēguma protokolu, kurā atspoguļo:

- 1) pasūtītāja nosaukumu;
- 2) iepirkuma nosaukumu;
- 4) iepirkuma aprakstu;
- 5) iepirkuma tehnisko specifikāciju;
- 6) iepirkuma līguma darbības laiku;
- 7) līgumcenu, par kādu veicams iepirkums;
- 8) piedāvājuma vērtēšanas kritērijus;
- 9) iepirkumu komisijas sastāvu;
- 10) pretendenta nosaukumus, piedāvājumus un to cenas, specifikācijas, ja tām bijusi izšķiroša loma pretendenta izvēlē;
- 11) lēmums par piedāvājuma izvēli.

Var pievienot arī katra komisijas locekļa ar roku aizpildītu vērtēšanas tabulu, kā arī nepieciešams sniegt pamatotus un argumentētus citu pretendentu noraidīšanas iemeslus.

	<p>Publisko iepirkumu likuma 8.¹ panta sestā daļā noteikts, ka pasūtītājs (iestādes vadītājs) ir tiesīgs pārtraukt iepirkumu un neslēgt līgumu, ja tam ir objektīvs pamatojums, piemēram, beigusies nepieciešamība veikt konkrēto iepirkumu. Ar objektīvu pamatojumu rakstiski tiek informēta komisija un piegādātāji, kuri pieteikušies pakalpojuma sniegšanai.</p>
<p>VI posms: Līguma ieviešana un uzraudzība</p>	
<p>Korupcijas riska izpausmes piemērs</p>	<p>Rīcības vadlīnijas</p>
<p>Līguma grozījumi</p> <ul style="list-style-type: none"> • viena pretendenta piedāvājuma izvēles ir ar augstu risku, ka tiek mainīti būtiski līguma izpildes nosacījumi, piemēram, izpildes termiņi, pazemināta piedāvāto preču vai pakalpojumu kvalitāte, paaugstināta līgumcena. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Būtiski ir ne tikai nodrošināt atklātību un objektivitāti iepirkuma organizēšanas posmos, bet arī līguma ieviešanas un uzraudzības laikā, kā arī nodrošināt pēcpārbaudes. ▶ Līguma slēgšanas laikā nav pieļaujamas līguma nosacījumu izmaiņas, t.i. līguma nosacījumiem ir jāatbilst līguma projekta vai citos iepirkuma dokumentos ietvertajiem nosacījumiem, lai nodrošinātu vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret pretendentiem. ▶ Pēc iepirkuma līguma noslēgšanas pasūtītājs var lemt par grozījumu veikšanu, ja tādējādi netiek mainīti būtiski līguma nosacījumi. Grozījumi pieļaujami tikai gadījumos, ja šāda iespēja ir pietiekami precīzi atrunāta līgumā un bija zināma visiem iepirkuma pretendentiem. ▶ Jārada apstākļi, lai līguma ieviešanas uzraudzību neveiktu tā pati amatpersona, kas organizēja iepirkumu, jo nepieciešams, lai uzraudzību pār līguma izpildi veiktu cita amatpersona. ▶ Līguma izpildes uzraudzības laikā jānodrošina termiņu ievērošana, līgumā paredzēto pakalpojumu/produktu pilnvērtīga piegāde u.c. līguma nosacījumu izpilde. Jebkuras atkāpes jāpamato un jādokumentē. ▶ Vadītājam būtu jāpievērš īpaša uzmanība apstākļiem, kas varētu liecināt par negodprātīgu rīcību, un argumentiem, kas tiek izmantoti gadījumos, ja tiek mainīti sākotnējie līguma nosacījumi.

3. Korupcijas risku izpausmes mazo iepirkumu veikšanas posmos

Lēmums par pirkumu vai pakalpojumu (nepieciešamības identifikācija)

1. Tiek radīts pieprasījums pēc preces vai pakalpojuma, kam nav noieta tirgū, tādējādi nodrošinot labumu konkrēta uzņēmuma īpašniekiem.
2. Tiek iepirktas pārāk dārgas preces un pakalpojumi vai arī tādas preces un pakalpojumi, kam irniecīgs sakars ar iestādes noteikto funkciju un uzdevumu īstenošanu.
3. Tiek iepirktas preces, kuras netiek izmantotas iestādes vajadzībām, bet tās piesavinās kāda konkrēta amatpersona vai amatpersonas solidāri sadala savā starpā.
4. Līdzekļu izlietojums atbilst institūcijas nolikumā noteiktajām funkcijām, uzdevumiem un kompetencei, bet ir atzīstams par dārgu (nenodrošinot valsts budžeta līdzekļu lietderīgu izlietošanu)
5. Paredzamais iepirkums tiek sadalīts daļās, lai nesasniegtu procedūras piemērošanas sliekšni, tiek veikti nevajadzīgi iepirkumi, kas kvalificējami pēc likuma B daļas.
6. Iepirkuma summas sadalīšana, lai nebūtu jāpiemēro iepirkumu procedūra. To dara arī tādējādi, ka vienas un tās pašas firmas sniegtie pakalpojumi tiek apmaksāti pēc dažādu kompāniju izrakstītajiem rēķiniem.

Komisijas izveide, komisijas locekļu darbība

7. Komisijās iekļauj visu laiku vienus un tos pašus cilvēkus, kas ilgstoši nodarbojas ar saimniecisko darbību.
8. Interesu konflikts komisijas locekļiem.
9. Kukuļa došana komisijas locekļiem, lai ietekmētu viņu lēmumus. Kukulis var izpausties ar iepirkumu nesaistītu labumu sniegšanā, tādā kā kukuļa ņēmēja bērna iekārtošana bērnu dārzā, kukuļa ņēmēja laulātam draugam stipendijas piešķiršana, kukuļa ņēmēja izstrādātas grāmatas publicēšana, atlaižu piešķiršana, privāti pakalpojumi u.c.
10. Komisijas locekļi gatavo pieteikumus uzņēmumu vietā, jo vislabāk pārzina prasības.
11. Netiek pabaudīta komisijas locekļu amatu savienošana vai blakus darbs.
12. Netiek parakstīti apliecinājumi par neieinteresētību.

Iepirkuma specifikāciju identifikācija / definēšana

13. Komisiju locekļi mēdz sadarboties ar potenciālajiem pretendentiem tehnisko specifikāciju definēšanā un iekļaut iepirkuma dokumentos prasības, kas atbilst tikai viena uzņēmēja interesēm.
14. Kāds no komisijas locekļiem, izstrādājot tehniskās specifikācijas, pats sazinās ar potenciālajiem pretendentiem un saskaņo iepirkuma dokumentos izvirzītās prasības, lai nodrošinātu tieši šī uzņēmēja uzvaru.
15. Iekļautas specifiskas noformējuma prasības, kas parasti ļauj noraidīt lielu daļu pretendentu pēc administratīvajiem kritērijiem, piemēram,

- prasība pretendētājam parakstīt vai apzīmogot katru piedāvājuma lappusi vai caurauklot pieteikumu īpašā veidā.
16. Iespējama neizmērāmu kritēriju noteikšana. Šajā gadījumā tiek noraidīti jebkuri pretendenti, atstājot tikai dažus vai pat tikai vienu, to pamatojot ar specififikācijas neatbilstību.
 17. Nevajadzīgas vai nesamērīgas prasības pēc pieredzes vai apgrozījuma lieluma.
 18. Tiek pieprasīti reti un specifiski sertifikāti, kas parasti netiek pieprasīti un ir pieejami tikai šauram pretendentu lokam.
 19. Tiek pieprasīts iesniegt lielu daudzumu paraugus, ko mazie uzņēmēji nespēj nodrošināt pietiekami īsā laikā.
 20. Sarežģītu projektu tehniskās specififikācijas izstrādā firma, kas ir saistīta ar projekta izpildītāju.
 21. Pasūtītāji, vienojoties ar kādu no pretendentiem, iekļauj tehniskajās specififikācijās liekas prasības, kuras nav nepieciešams izpildīt, bet, kas sadārdzina projektu. Tikai zinātājs tām nosaka zemu cenu, kamēr pārējie pretendenti zaudē ar dārgāku piedāvājumu.
 22. Tehniskās specififikācijas ir izstrādājis viens no pretendentiem, par ko liecina tas, ka piedāvājumu iesniegšanas termiņš ir ļoti īss un tikai viens no pretendentiem spēj iesniegt ļoti detalizētu piedāvājumu.
 23. Atsevišķam aprīkojumam ilgāku garantijas periodu vai specifisku apkopi var nodrošināt tikai noteikta firma, iekļaujot šo prasību specififikācijās, pārējās kompānijas automātiski tiek izslēgtas u.c.
 24. Ņemot vērā, ka likums neparedz piedāvājumu publisku atvēršanu, pastāv risks, ka, uzzinot par citu pretendentu piedāvājumiem, tiek veiktas izmaiņas kāda konkrēta pretendenta interesēs.
 25. Prasības par līdzīga satura pasūtījumiem pieaug, aizvien attīstoties un augot „pareizajam” uzņēmumam.

Iepirkuma publiskuma nodrošinājums

26. Sludinājums tiek publicēts piektdienā vai pirms garākām svētku brīvdienām, lai mazinātu pretendentu skaitu.
27. Publikācijā tiek norādīta nepareiza kontaktinformācija, lai nevarētu sazināties ar pasūtītāju un iegūt, piemēram, obligāti nepieciešamo tehnisko informāciju par paredzamo iepirkumu.
28. Komplicēts iepirkums tiek izsludināts pārāk īsu laiku pirms piedāvājumu iesniegšanas termiņa, lai tiem pretendentiem, kas nezina par šo iepirkumu nebūtu pietiekoši laika sagatavot piedāvājumu.
29. Vēl pirms iepirkuma izziņošanas tiek izpausta konfidenciāla rakstura informācija, piemēram, cik iestāde ir paredzējusi atvēlēt šī iepirkuma veikšanai, lai pretendents labāk varētu pielāgot savu piedāvājumu, vai, kādi uzņēmumi vēl ir izņēmumi nolikumu.
30. Ja specififikācijā iekļautas liekas prasības, kuras nav nepieciešams izpildīt, bet, kas sadārdzina projektu, tikai zinātājs tām nosaka zemu cenu, kamēr pārējie pretendenti zaudē ar dārgāku piedāvājumu.

Pretendenta vai kandidāta izvēles un līguma slēgšanas process

31. Līguma slēgšanas brīdī mainās sākotnējais, izsludinātais uzstādījums. Īpaši tas attiecas uz finansēšanas nosacījumiem, piem., avansa apmēra pieaugums, apdrošināšanas izmaksu samazināšana.
32. Dominējošu daļu (vairāk nekā 15% gadījumu) iepirkumiem piedāvājumu ir iesniedzis tikai viens pretendents, kas liecina par nepietiekamu konkurenci, ko, iespējams radījusi nepietiekoša informācija par izsludinātajiem iepirkumiem.
33. Konkurences trūkums (vairāk nekā 50% no līgumiem tiek noslēgti ar vienām un tām pašām kompānijām).
34. Viena pretendenta izvēle, balstoties uz uzpirkta eksperta sniegto atzinumu.
35. Pasūtītājs it kā netīšām „aizmirst” iekļaut kādu no būtiskām prasībām, bez kuras projektu nav iespējams īstenot. Uzvar lētākais piedāvātājs, bet tālāk par katru papildus darbu pieprasa ļoti augstu papildus samaksu.
36. Konkurss uzvar ar specifikāciju, kura tiek piedāvāta par ļoti zemu cenu, taču pēc tam līgumu groza ar papildus specifikāciju, taču par ļoti augstu cenu.

Līguma īstenošana un uzraudzība

37. Neveic līguma izpildes uzraudzību atbilstoši iepirkuma prasībām, piemēram, netiek iepirkta nepieciešamās preces atbilstošā daudzumā vai kvalitātē.
38. Samaksa pirms līguma izpildes termiņa vai faktiskās pakalpojuma (preču piegādes) sniegšanas, piemēram, budžeta gada beigās.
39. Līguma izpildi kontrolē tā pati persona/personas, kuras izvēlējušās pretendentu.
40. Nauda tiek izlietota nenotikuša darījuma apmaksai. Tiek izsludināts konkurss, tiek veikts iepirkums, bet netiek veikta nedz preču piegāde, nedz pakalpojumu sniegšana, nedz būvdarbu veikšana. Fiktīvs iepirkums.
41. Samaksa tiek veikta pirms līguma izpildes. Pastāv risks, ka līgumā noteiktais netiks izpildīts vai tiks izpildīts neatbilstoši noteiktajam.
42. Līgumā paredzētas soda sankcijas pasūtītājam, kas apgrūtina līguma laušanu gadījumos, ja līgums tiek izpildīts neatbilstoši iepirkumam iesniegtajam piedāvājumam.
43. Iepirkuma dokumentos un iepirkuma līgumā izvirzīto prasību neievērošana. Var būt dažādas prasības, kuras ir bijušas par pamatu daudziem citiem pretendentiem nepieteikties, taču līguma izpildē tās var netikt izpildītas, ja tam nav pietiekošas kontroles.
44. Iespējams preču, pakalpojumu vai būvdarbu līguma izpildes līgumcenu būtisks pieaugums, nepalielinoties izpildāmo/izpildīto pakalpojumu, preču piegādes vai būvdarbu apjomam.
45. Savtīgas izmantošanas risks preces uzglabāšanā, utilizēšanā un iznīcināšanā (prece tiek izmantota privātām vajadzībām)
46. Līgumā var būt noteikts viens skaitlis vienību, bet izpildē būt nepieciešams pavisam cits.

47. Nepamatota finansējuma apjoma palielināšana iepirkumiem līguma izpildes laikā.
48. Vāja kontrole un pamatojuma trūkums papildu līdzekļu piešķiršanas un piedāvāto līgumcenu pārsnieguma pār paredzamo līgumcenu gadījumos.
49. Dažkārt specifikācijas tiek veidotas daudz komplicētākas, izvirzot augstākas prasības nekā parasti, bet rezultātā par ieviešanu atbildīgās amatpersonas nepievērš uzmanību to ievērošanai un pieļauj, piemēram, lētākus materiālus vai atkāpes no sākotnējā plāna.
50. Iepirkuma līgums ar nolūku, lai to nevarētu apstrīdēt, noslēgts izvirzot zemas prasības pretendenta (nav sankcijas par neizpildi, par grozījumiem), bet stingrus ierobežojumus par neizpildi pasūtītājam.
51. Netiek veikta iepirkumu īstenošanas šķērspārbaude, pēcaudits (cenu salīdzinājums)
52. Kukuļa došana uzraudzītājam, lai ietekmētu viņa vērtējumu.
53. Piegādātājs saražo/piegādā/izdara vairāk, nekā bijis nepieciešams un par to tiek samaksāts papildus līgumā noteiktajam, tādējādi mākslīgi nodrošinot noietu savam produktam/pakalpojumam.